

Đạo đức học của sự nghi ngờ

Tài liệu: Nguyễn Hoàng Quốc
Tháng 7/2013; Ngày 31 Tháng 5 Năm 2012 22:24

Theo dõi báo chí trong những cuộc các vụ công an đánh người - đánh mất cách vô cùng tàn bạo, thảm khốc, có khi đánh đến chết, trong đó hầu hết nạn nhân là những người vô tội, tôi có hai sự ngạc nhiên lớn:

Thứ nhất, đối với công an, tôi không hiểu tại sao người ta lại tàn nhẫn đến như vậy? Đánh những người yếu đuối đã nhận tâm. Đánh những người yếu đuối không có bất cứ một phần nào kháng cự lại mình, thì lại càng nhẫn tâm hơn nữa.

Thứ hai, đối với dân chúng - không chỉ các nạn nhân mà là dân chúng Việt Nam nói chung, tôi cũng ngạc nhiên là tại sao người ta lại ít phần nào khi chứng kiến những cảnh đánh đập người khác mất cách dã man như vậy. Dĩ nhiên là có người phẫn nộ. Trên các blog của mạng xã hội, chúng ta có thể thấy rõ sự phẫn nộ ấy. Trong cách thể hiện sự tức giận. Trong sự lên án. Trong các kiến nghị, thảm khốc, trong một số hành động kiên trì công khai. Nhưng con số ấy rõ ràng là không nhiều. Nếu không muốn nói là cực ít. Còn lại hầu hết đều im lặng. Im lặng vì sợ hãi hay vì muốn né tránh một vấn đề “nhạy cảm”? Tôi không biết. Nhưng dù vì bất cứ lý do nào thì sự im lặng ấy cũng đều rất đáng ngạc nhiên. Nó giống như một sự nhẫn tâm.

Đạo đức học của sự nổi giận

Tác Giả: Nguyễn Hoàng Quốc

Thứ Năm, 31 Tháng 5 Năm 2012 22:24

Có hai hình thức nỗi tâm lý – sự nỗi tâm của các công an và sự nỗi tâm của những kẻ chống lại, một cách trực tiếp hoặc gián tiếp, qua các phương tiện truyền thông – đều có một điểm chung: thiêu sự giận dữ.

Thường, người ta bỏ đạo đức vì giận dữ. Giận dữ nảy sinh từ quan hệ và sự tương tác. Cái qua cái là: giận. Đây qua đây là: giận. Công an đánh người, thậm chí, giết người không phải vì giận. Ngay cả khi dân chúng phản đối thì sự phản đối của họ cũng khá hiền lành và nhún nhún. Vì vậy mà công an cần nhào đến đánh. Đánh như một phản xạ có điều kiện. Nhìn cảnh hình đánh dân trên Youtube, không thể không nhún nhún ngẩng tên một vài phát xít. Chúng cũng đánh người và giết người một cách cực kỳ dã man nhưng không hề có chút thù hận nào cả.

Dân chúng, kể cả giới trí thức, khi nhìn cảnh dân bị đàn áp như vậy, cũng không nổi giận. Vì cái không nổi giận này không chống cũng là kết quả của quá trình điều kiện hóa lâu dài. Hình như người ta xem đó là chuyện bình thường. Trong phần Ý kiến trên blog này, một số người, để bênh vực cho chính quyền Việt Nam, cũng xem đó là chuyện bình thường. Ờ, thì công an ở đâu mà chửi đánh dân? Ở Trung Quốc cũng có. Ở các nước Phi châu cũng có. Ngay cả ở Mỹ và các quốc gia Tây phương cũng có. Có gì đáng ngạc nhiên đâu?

Bỏ qua chuyện điều kiện hóa hay không điều kiện hóa trong lý thuyết của Ivan Pavlov. Ở đây, tôi chỉ nhìn sự giận dữ từ góc độ đạo đức học.

Trong quan hệ cá nhân, nổi giận là điều không nên. Đó là lúc lý trí bị một quy định kiểm soát và cũng là lúc các bản năng đen tối và hủy diệt của con người lên ngôi. Trong trường hợp này, không phải sự nổi giận mà việc chi phối những nỗi giận mới là điều hữu ích của văn minh và văn hóa. Những bình dân xã hội, đặc biệt trong lãnh vực chính trị, nổi giận trước những bất công và phi lý là điều cần thiết. Ở đây, nổi giận không phải là kẻ thù của lý trí. Ngược lại, nó gắn liền với lý trí: nó xuất phát từ cảm giác bất bình khi thấy bản năng giá trị chung, vốn được hình thành từ lý trí, bị xâm phạm. Đó là những nỗi giận trí thức. Trong dịp này, sự nổi giận của con người mới thoát khỏi tính bản năng và xa cách hơn với các loài động vật khác. Đó là sự nổi giận nảy sinh khi con người đóng vai trò chủ nhân hơn là nạn nhân, khi ở ngoài hơn là trong cuộc, khi bản thân mình không trực tiếp bị đe dọa.

Vì có tính trí thức như vậy, sự nổi giận trước bất công và phi lý cũng gắn liền với đạo đức. Người ta thường gọi đó là những nỗi giận dữ hay phản nộ đạo đức (moral anger/outrage). Gọi là đạo đức vì ba lý do chính: một, nó xuất phát từ ý thức về sự công bằng và công chính; hai là, nó vì người khác, nó muốn nhìn thấy người khác, dù đó chỉ là những người hoàn toàn xa lạ với mình,

Đạo đức học của sấm ngôn

Tác Giả: Nguyễn Hồng Quốc
Thứ Năm, 31 Tháng 5 Năm 2012 22:24

cũng đức đức x m t cách công b ng và công chính; cuối cùng, nó là m t trong nh ng nguyên nhân làm cho ng i ta tr thành can đ m.

Can đ m không phải là không biết s . Can đ m là biết vượt qua cảm giác sợ hãi. Thời gian vượt qua đức c cảm giác sợ hãi kéo dài dài hay ngắn tùy từng người. M t trong nh ng yếu tố giúp duy trì tình trạng không sợ hãi y chính là s ngôn.

Ngày nào dân chúng không ngôn ngày y nh ng kẻ cảm quy n đức tài và hung ác còn ăn ngon ngủ yên.